

Meer zelfstandigheid voor mensen met een beperking

Op Eigen Benen in de praktijk

Gitty Scholten en Martin Schuurman beschrijven in hun boek 'Eigenwaarde: Leermethodiek Op Eigen Benen, achtergrond en toepassing' hoe de methodiek 'Op Eigen Benen' in praktijk kan worden gebracht. 'We doen een groot beroep op de creativiteit van de docent.'

door Veronique van der Waal fotografie Suzanne Verheijden

In onze samenleving heerst de overtuiging dat we mensen moeten helpen die niet voor zichzelf kunnen zorgen. Volgens Gitty Scholten is deze hulp goed bedoeld, maar vernietigend voor de zelfwaardering, creativiteit en het verantwoordelijkheidsgevoel van mensen met een beperking. 'Het is bewezen dat mensen met een beperking die overtuigd zijn van hun eigen ontwikkelingscapaciteit tot betere leerprestaties komen. Door uit te gaan van krachten en talenten maak je iemand onafhankelijk zodat hij zichzelf kan helpen.' Scholten ontwikkelde de methodiek 'Op Eigen Benen' om de zelfstandigheid van mensen met een beperking te vergroten. Samen met Martin Schuurman bracht ze recentelijk een boek uit waarin deze visie wordt beschreven en vertaald naar de praktijk.

Zelfvertrouwen

Mensen worden zelfstandiger wanneer hun probleemoplossend vermogen toeneemt. Op Eigen Benen leert mensen met een beperking onder meer denkstappen aan, waardoor zij meer en beter in staat zijn om nieuwe taken uit te voeren en problemen op te lossen. Deze aanpak heeft het leven van veel mensen met een beperking positief beïnvloed.

Marianne (32) woont in een woonvoorziening en droomt van trouwen en kinderen. Dankzij het meetinstrument INVRA, onderdeel van Op Eigen Benen, leert Marianne hoe ze zelf moet koken, wassen en reizen. In de woonvoorziening wordt ze aangemoedigd en krijgt ze de gelegenheid om te leren. Mariannes zelfstandigheid en zelfvertrouwen groeien met sprongen: ze straalt! Door de uitbreiding van haar netwerk ontmoet Marianne iemand die in een kinderdagverblijf werkt. Al na enkele weken assisteert Marianne bij de naschoolse opvang. Ze verricht zorgtaken en helpt bij het ophalen van de kinderen van school. Haar collega's zijn blij met haar en Marianne is gelukkiger dan ooit tevoren.

Het trainingstraject van Op Eigen Benen bestaat uit drie fasen waarbij een deelnemer zelf bepaalt wat hij wil leren. Scholten stelt dat leren het meest effectief is als de leerstof voor de persoon zelf van betekenis is. In de instroomfase worden met behulp van INVRA de competenties van de deelnemer geïnventariseerd om zo goed te kunnen aansluiten op diens krachten en talenten. De doorstroomfase is de trainingsfase waarin de deelnemer, zoveel mogelijk in zijn eigen leefomgeving, vaardigheden kan vergroten, zijn houding kan versterken, geloof in zichzelf krijgt en

gevoel van eigenwaarde opbouwt. Een participatieplan helpt bij het opzetten of uitbreiden van een sociaal netwerk. De deelnemer krijgt hierbij ondersteuning, maar bouwt zelf aan zijn relaties. 'Een sociaal netwerk is een belangrijke voorwaarde om je een gewaardeerd lid van de samenleving te voelen', zegt Scholten. In de uitstroomb fase wordt de woonplek aangepast aan de mogelijkheden van de deelnemer. Deze wordt gestimuleerd om het geleerde zoveel mogelijk zelfstandig toe te passen en dus zoveel mogelijk 'op eigen benen' te staan.

Uitdaging

De leermethode is oorspronkelijk ontwikkeld voor moeilijk lerende jongeren, maar bleek veel breder inzetbaar. 'Mensen met een verstandelijke, sociale of lichamelijke beperking, mensen met een psychische stoornis, dak- en thuislozen, probleemjeugd en ouderen; ze kunnen er allemaal baat bij hebben', zegt Scholten. Op Eigen Benen zet namelijk aan tot zelfsturing, zelf denken en zelfontplooiing. 'De methodiek draagt bij aan de vermaatschappelijking van de zorg en maakt zorg goedkoper.' Nadelen zijn dat Op Eigen Benen eigenlijk niet past in het bestaande systeem. In de zorg richt men zich op het defect en herstel daarvan; Op Eigen Benen richt zich op wat er goed is en bouwt dat uit. Verder wordt een groot beroep gedaan op de creativiteit en inventiviteit van de docent. Scholten: 'De begeleider wordt een coach.'

De methodiek moet zich nog bewijzen. Er zijn 1.400 professionals, werkzaam bij instellingen en op scholen, gecertificeerd voor het gebruik van INVRA. Circa 600 mensen hebben de methodiekworkshop Op Eigen Benen gevolgd. 'De methodiek zal zich bewijzen als we het zelf gaan toepassen in onze Academie voor Zelfstandigheid', aldus Scholten. ■

» Reageer via zorgenwelzijn@reedbusiness.nl

Van defect- naar competentiedenken

Bart van Dolderen stimuleert met zijn consultancybureau initiatieven in de gezondheidszorg die passen binnen het thema 'Kwaliteit van Bestaan'. Van Dolderen kreeg voor het eerst te maken met Op Eigen Benen toen hij werkte als hoofd stafgroep behandeling en begeleiding bij Maasveld Maastricht, een instelling voor mensen met een verstandelijke beperking. 'Twee vaardigheidstrainers waren naar een studiedag geweest en kwamen enthousiast terug met de vraag of we hier iets mee konden doen.'

Van Dolderen raakte zelf ook geïnspireerd door de methodiek. 'Ik had het gevoel dat we met Op Eigen Benen een enorme slag konden slaan binnen onze organisatie.' Hij is gecharmeerd van de eenvoud en praktische toepasbaarheid van de methodiek en de bijbehorende instrumenten INVRA-Wonen en INVRA-Arbeid. Met name het competentiegerichte denken spreekt hem bijzonder aan. 'Op Eigen Benen en Invra gaan uit van de kracht en mogelijkheden van mensen met een beperking. Andere methodieken doen dat ook, maar daar blijft het bij woorden. De uitwerking is dan uiteindelijk toch gebaseerd op een defectgerichte benadering. Op Eigen Benen is in zijn uitwerking consequent competentiegericht.'

Van Dolderen legde de methodiek voor aan het managementteam en organiseerde een studiedag voor de stafgroep, managementteam en leidinggevenden. Een delegatie ging kijken bij een instelling in Duiven waar de methodiek succesvol wordt toegepast. Vervolgens werd besloten om Op Eigen Benen in de eigen organisatie te implementeren.

Faciliteren

'Het moeilijkste leek ons de cultuurverandering en paradigma'schuiving binnen de organisatie', zegt Van Dolderen. 'We zijn daarom klein begonnen in twee woonteams. Het enthousiasme van de medewerkers en bewoners in deze teams maakte dat binnen de kortste keren maar liefst zeven groepen met Op Eigen Benen werkten. Dit grote bereik was een onverwacht positief effect.'

De attitudeverandering bij medewerkers bleek uiteindelijk minder moeilijk dan het doorvoeren van benodigde aanpassingen in de gehele organisatie. Van Dolderen: 'Uitgaan van de talenten en zelfredzaamheid van mensen heeft gevolgen voor alle andere disciplines en die gaan niet vanzelf mee. Een op financiële en professionele parameters ingerichte organisatie sluit niet automatisch aan op deze methodiek. Het is daarom moeilijk voor medewerkers om de nieuwe werkwijze vast te houden wanneer ze telkens met het oude systeem worden geconfronteerd. Het management moet de medewerkers daarom goed faciliteren en ondersteunen. Als iedereen meedoet is het mogelijk dat de benutting van talenten, de zelfredzaamheid en daarmee de regie op eigen leven van mensen flink toeneemt.' ■

» www.zorgwelzijn.nl